

Ενότητα Β2: «Ο ρόλος του Συλλόγου διδασκόντων και οι τομείς της ενιαίας και κριτικής γνώσης στο δημοκρατικό σχολείο»

Γιώργος Χαλκιαδόπουλος (συντονιστής), Κοτσιφάκος Δημήτριος, Βασιλική Μαντζώρου, Ιάκωβος (Μάκης) Μαυρέλης, Κωνσταντίνος Σφρίντζερης, Νικόλαος Ιωαννίδης

1. Σύλλογος των Διδασκόντων (Σ.Δ.), εισαγωγικοί ορισμοί – Πολιτική συγκυρία

Σύμφωνα με το άρθρο 37 ([ΦΕΚ 1340/2002 - Φ.353.1/324/105657/Δ1/2002](#)) ο Σύλλογος των Διδασκόντων (Σ.Δ.) είναι συλλογικό όργανο του σχολείου και αποτελείται από τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν σ' αυτό με οποιαδήποτε σχέση εργασίας. Έργο του είναι η χάραξη κατευθύνσεων για την καλύτερη λειτουργία του σχολείου, για την οποία είναι υπεύθυνος. Ως προς το έργο του ο Σ.Δ. κάθε σχολικής μονάδας έχει την ευθύνη να υλοποιεί τους σκοπούς και τους στόχους της εκπαίδευσης με συγκεκριμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Στο έργο του σχολείου περιλαμβάνονται τρεις κυρίως εκπαιδευτικοί σκοποί:

- α) Η καλλιέργεια και ανάπτυξη των γνωστικών και των νοητικών ικανοτήτων των μαθητών.
- β) Η συναισθηματική καλλιέργεια για την αποδοχή αρχών που θα στηρίξουν τις αξίες τους και θα επηρεάσουν τη συμπεριφορά τους, ώστε να διαμορφώσουν θετική στάση για τη ζωή και την κοινωνία.
- γ) Η καλλιέργεια και διεύρυνση των ψυχοκινητικών ικανοτήτων του μαθητή για την απόκτηση δεξιοτήτων και την ομαλή ένταξή του στην κοινωνία.

Για την πραγματοποίηση των παραπάνω σκοπών ο Σ.Δ. πρέπει:

- α) Να προγραμματίζει και να οργανώνει το έργο του, να το παρακολουθεί και, τέλος, να το αξιολογεί.
- β) Να εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις, ώστε τα μέλη του να επιμορφώνονται διαρκώς, να ανανεώνουν τις γνώσεις τους στον επιστημονικό τομέα και στις επιστήμες της αγωγής (ψυχοπαιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση), για να είναι πιο αποτελεσματικοί στο έργο τους.
- γ) Να παρεμβαίνει σε περιπτώσεις φαινομένων σχολικής αποτυχίας και διαρροής των μαθητών, εφαρμόζοντας κατάλληλα αντισταθμιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.
- δ) Να ανανεώνει και να αξιοποιεί τα διατιθέμενα εποπτικά μέσα και τη σύγχρονη τεχνολογία στη διδακτική πράξη για την αποτελεσματικότερη άσκηση του εκπαιδευτικού έργου.

Τα ζητήματα που απασχόλησαν τους Σ.Δ. οξύνθηκαν όλη την περίοδο της εφαρμογής των μνημονίων και έθεσαν σε εντελώς διαφορετική βάση όλο το προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο. Μετά τις διαθεσιμότητες των εκπαιδευτικών των ΕΠΑ.Λ. και τα ζητήματα που προέκυψαν από τα πρότυπα – πειραματικά σχολεία οι Σ.Δ. και οι καθηγητές/τριες ένωσαν «εκτεθειμένοι και επαπειλούμενοι». Με τις διαδικασίες επιβολής της «αυτοαξιολόγησης» και «αξιολόγησης» των σχολικών μονάδων έγιναν προσπάθειες από τις διοικήσεις να αποδυναμωθούν οι Σ.Δ. ώστε να μην έχουν δυνατότητες αμφισβήτησης των αυταρχικών κυβερνητικών επιλογών. Στόχος ήταν η δημιουργία φόβου και πανικού για την υποταγή των καθηγητών/τριων στα σχέδια αυτά. Η εμπειρία μας από την εφαρμογή των διαθεσιμοτήτων, των υποχρεωτικών αξιολογήσεων και των «εντέλλεσθε» είναι ότι η διαμόρφωση τραυματικών σχέσεων και συγκρούσεων εντός των συλλόγων καθλώνει το “πολιτικό” και “γνωσιακό” επίπεδο επεξεργασίας των καθηγητών/τριών, εκτρέποντας τους από την παιδαγωγική και συλλογικότερη άσκηση των καθηκόντων τους. Όταν η ρύθμιση των πάντων γίνεται, μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια, από την κεντρική εξουσία αποσκοπεί στη χειραγώγηση των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Οι υπερεξουσίες που

δίνονται στα στελέχη της εκπαίδευσης είχαν πρόθεση να επαναφέρουν τον παλιό ιεραρχικό, αυταρχικό και άκρως διοικητικό τρόπο οργάνωσης του σχολείου και τον «επιθεωρητισμό». Από την πλευρά των κυβερνητικών προγραμματισμών επιδιώχθηκε η ανακατανομή εξουσιών στο σχολείο, με την επάνοδο της παντοδυναμίας του διευθυντή και την εξάρτηση των εκπαιδευτικών από αυτόν. Η επιστημονική και παιδαγωγική αυτονομία των εκπαιδευτικών καταλύθηκε μέσα από πλέγματα κανόνων, εντολών και κριτηρίων που μετέτρεπαν το εκπαιδευτικό έργο σε μια τυπική, εξαρτώμενη υπαλληλική υπηρεσία και υποβάθμιζαν τον ρόλο του εκπαιδευτικού εντός της σχολικής κοινότητας. Μέχρι πρόσφατα ο εκπαιδευτικός, για το υπουργείο Παιδείας, αντιμετωπιζόταν ως «σύνολο μορίων» στις κλίμακες «αξιολόγησης των επιθεωρητών και των διευθυντών».

2. Συνεδριάσεις Σ. Δ. - Επιλογή Διευθυντών

Το πρώτο εξάμηνο του 2015 έγινε εκτεταμένη συζήτηση στα σχολεία σχετικά με τον τρόπο επιλογής των διευθυντών σχολικών μονάδων. Το Υπουργείο Παιδείας προέκρινε μια διαδικασία που προέβλεπε την μοριοδότηση των τυπικών προσόντων (χρόνια υπηρεσίας, πτυχία, μεταπτυχιακά, ξένες γλώσσες κ.λπ.) των υποψηφίων διευθυντών και αμέσως μετά συνεδριάσεις των συλλόγων διδασκόντων και διεξαγωγή μυστικής ψηφοφορίας, καθώς ένα μέρος του συνόλου των μορίων, οι υποψήφιοι, θα το ελάμβαναν με βάση τα αποτελέσματα αυτής της ψηφοφορίας. Η συμμετοχή του συλλόγου διδασκόντων, όπου με την ψήφο του ο κάθε εκπαιδευτικός αξιολογεί τους υποψήφιους διευθυντές, φαντάζει, χωρίς αμφιβολία, για ένα μεγάλο μέρος εκπαιδευτικών, ως μια δυνατότητα να τιμηθούν ή να τιμωρηθούν κάποιοι από τους υποψήφιους. Έτσι, πάνω ακόμη και από τον τρόπο που θα γίνονται οι επιλογές των Διευθυντών ή των Προϊσταμένων, πέρα ακόμη και από τα πρόσωπα, το κυριότερο ζήτημα παραμένει η φιλοσοφία και το ιεραρχικό πλέγμα της διοίκησης που «οικοδομεί» στελέχη τα οποία καλούνται να εφαρμόσουν μια πολιτική που πλήττει την ήδη ρημαγμένη εκπαιδευτική γη. Από την άποψη αυτή, το ποιος και πώς επιλέγεται στη θέση του στελέχους έχει μια σημασία, ωστόσο μεγαλύτερη σημασία έχει το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των στελεχών εκπαίδευσης και η πολιτική που θα υπηρετήσει. Στην περίπτωση που η νομοθετική κανονιστικότητα των καθηκόντων δεν αλλάξει, στην περίπτωση που η εκπαίδευση συνεχίσει να πορεύεται κάτω από την επιτήρηση των μνημονιακών (και όχι μόνο) αντιεκπαιδευτικών νόμων, στην περίπτωση που το σχολείο των περικοπών, του αυταρχισμού και του φθηνού εκπαιδευτικού παραμείνει ζώσα πραγματικότητα, τότε είναι προφανές ότι τα μεν στελέχη της εκπαίδευσης θα υποχρεώνονται να υλοποιούν αυτές τις πολιτικές, οι δε εκπαιδευτικοί θα είναι περισσότερο ευάλωτοι στη χειραγώγηση και λιγότερο συμμετοχικοί στα σωματεία τους. Αυτό είναι εξόχως επικίνδυνο, καθώς αφενός πριμοδοτεί αυταπάτες, τροφοδοτεί τον αποπροσανατολισμό από τα βασικά αιτήματα του μισθού, του ωραρίου, της σύνταξης, της χρηματοδότησης, των υποδομών, και της δημοκρατίας στο σχολείο.

3. Συμμετοχική διοίκηση και διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών

Στα πλαίσια του λεγόμενου εθνικού διαλόγου για την εκπαίδευση έγιναν αναφορές, από τη μεριά της κυρίαρχης πολιτικής, και σε αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα. Αν δει κανείς κάτω από την επιφάνεια όσων, με «λουστραρισμένο τρόπο», αποτυπώθηκαν στο πλαίσιο του παραπάνω "διαλόγου" αυτό που επιχειρείται είναι η επιχείρηση διαφοροποίησης των σχολείων, ένα στόχο που συναντάμε αυτούσιο στις προγραμματικές δηλώσεις για την Παιδεία της Ά. Διαμαντοπούλου το 2009 και του Κ. Αρβανιτόπουλου του 2012 και που αποτελεί κεντρική κατεύθυνση της Ε.Ε. και του ΟΟΣΑ. Μάλιστα τον Αύγουστο του 2014, ο τότε υπουργός Παιδείας Ανδρ. Λοβέρδος, πρότεινε να δοθεί αυτονομία στην επιλογή του 10% του προγράμματος κάθε τάξης και μάλιστα κοινοποίησε την πρωτοβουλία του στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής από το οποίο ζήτησε εισήγηση για την υλοποίηση της μερικής αυτονομίας των σχολικών μονάδων. Πίσω από τα ωραία λόγια των επιτελών της κυρίαρχης εκπαιδευτικής πολιτικής, όταν κάνουν λόγο για δυνατότητα της σχολικής

μονάδας να διαμορφώνει το πρόγραμμά της, για αυτονομία, αναδιάταξη του αναλυτικού προγράμματος κ.λπ., ξεπροβάλλει μια εκπαίδευση και ένα σχολείο αντίστοιχο με τις οικονομικές και κοινωνικοταξικές συνθήκες της περιοχής του, που θα διαφοροποιείται κατά περιφέρεια ανάλογα με τις επιδιώξεις της αγοράς και τις κατευθύνσεις των επιχειρήσεων. Το τελευταίο χρονικό διάστημα, μετά την κυβερνητική αλλαγή του 2015, υπάρχει μια προσπάθεια από τη νέα ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας (κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ – ΑΝΕΛ) να πείσει ότι διευρύνει τα δικαιώματα του Σ.Δ. κυρίως μέσα από τη δυνατότητα να "επιλέγει" τους διευθυντές αλλά και να έχει ρόλο στο αναλυτικό πρόγραμμα (παιδαγωγική αυτονομία). Στην πραγματικότητα όμως δεν έχει αλλάξει τίποτα ως προς την κατάργηση του καθηκοντολογίου ή ως προς την κατεύθυνση της συμμετοχής του συλλόγου στις αποφάσεις και στη διοίκηση του σχολείου.

4. Εκπαιδευτική Κοινότητα – Πιθανότητες δημιουργίας κοινότητας σε ηλεκτρονικό περιβάλλον

Στην φάση ανάπτυξης και αξιοποίησης των εργαλείων της Πληροφορικής της περασμένης δεκαετίας επιβλήθηκαν και κάποιες διεθνείς τάσεις που αφορούσαν την αποτελεσματική χρήση της στη μαθησιακή διαδικασία. Μετά το 2008 δια των προγραμμάτων P.I.S.A. (Ο.Ο.Σ.Α.) επεκτάθηκε μέσω μνημονίων για την εκπαίδευση στην Ευρώπη ένας μηχανισμός που προσπαθούσε να ομογενοποιήσει τα εκπαιδευτικά συστήματα. Ο μηχανισμός λειτουργούσε και σε παγκόσμιο επίπεδο και σε κάθε χώρα αποτυπωνόταν με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ειδικά για τη χρήση του Διαδικτύου και την αξιοποίησή του στην εκπαιδευτική διαδικασία η έμφαση των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων δόθηκε στη διευρυμένη ομογενή χρήση του από τις σχολικές κοινότητες. Ενισχύθηκαν θεσμοί υποστήριξης και αναπλαισιώθηκαν πολλές διδακτικές και διοικητικές λειτουργίες. Οι απόψεις για την αίθουσα διδασκαλίας χωρίς τοίχους επεκτάθηκαν, διεθνή και εθνικά συνέδρια οργανώθηκαν. Έτσι το ρεύμα αυτό ονοματοδοτήθηκε με τους όρους αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε) στην Εκπαίδευση. Το σύνολο των εκπαιδευτικών στις ημέρες μας και με τη υποστήριξη του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου είναι εξοικωμένοι με τις Τ.Π.Ε..

Το διαδίκτυο αποτελεί βασική τεχνολογική αλλαγή διότι συνιστά το θεμέλιο πλήθους οικονομικών, τεχνολογικών και κοινωνικών μετασχηματισμών. Στις μέρες μας παραμένει ένας «νέος» κόσμος, για τον οποίο οι περισσότεροι φαίνεται να έχουν πολλές αμφιβολίες και ελάχιστες βεβαιότητες. Στην παρούσα φάση της εξέλιξής του κανείς δεν μπορεί να διοικήσει το "σύστημα". Αυτό δε σημαίνει ότι κάποιος στο μέλλον δε θα μπορέσουν να το ελέγξουν. Δεν είναι τα πάντα έγκυρα στο διαδίκτυο, ούτε τα πάντα είναι θετικά προσδιορισμένα. Στις καταγεγραμμένες απόπειρες διαφαίνονται τάσεις χειραγώγησης και ελέγχου των χρηστών. Το διαδίκτυο, ως «ανοικτή» κατάσταση διαχείρισης επιτρέπει ελευθερίες και παρέχει δυνατότητες σχεδιασμών καταχρηστικού ελέγχου σε βάρος άλλων χρηστών. Μεγάλες εταιρείες διαμόρφωσης της κοινής γνώμης προσπαθούν να επηρεάσουν και να κατευθύνουν. Σε αυταρχικά καθεστώτα έχουν εκδηλωθεί προσπάθειες άμεσου αποκλεισμού ακόμη και σε επίπεδο εθνικού ακροατηρίου. Πέρα όμως από αυτά, από τις πρώτες μέρες του διαδικτύου έχουν εμφανιστεί ζητήματα κακόβουλης χρήσης που αφορούν είτε την υποκλοπή προσωπικών δεδομένων είτε την άμεση απειλή των χρηστών. Για τη σχολική κοινότητα έχουν μεγάλη σημασία φαινόμενα κακόβουλης χρήσης όπως η λογοκλοπή, η χρήση κοινωνικής δικτύωσης με σκοπό τη θυματοποίηση και τη στοχοποιημένη προσβολή χρηστών. Το δημόσιο σχολείο θα πρέπει να ενεργοποιήσει μηχανισμούς ενημέρωσης και προσανατολισμού των μαθητών στην κατεύθυνση της δημιουργικής αξιοποίησης του διαδικτύου και μέσα σε πλαίσια δημοκρατικότητας και πλουραλισμού. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της εφαρμογής της επικοινωνίας και της κατανόησης της κατάστασης των άλλων στην καθημερινή ζωή των Σ.Δ. αλλά και του σχολείου γενικότερα, θα προτείναμε να ξεκινήσει η διερεύνηση για την αξιοποίηση των εναλλακτικών κοινωνικών δικτύων πληροφόρησης για την ενίσχυση του

ρόλου του συλλόγου και τη διεύρυνση της δημοκρατικής και κοινωνικής ενημέρωσης και πληροφόρησης στο χώρο της εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο. Τα εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης έχουν ευεργετικά αποτελέσματα, όπου έχουν εφαρμοστεί συνειδητά και σε προοδευτικές κατευθύνσεις. Θεωρούμε ότι τα εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για τη διεύρυνση της κοινωνικής και επικοινωνιακής πρακτικής των συλλόγων μόνο όταν συνδεθούν με τις αντιλήψεις για τη διεύρυνση της δημοκρατικότητας και τις διαφάνειες της εκπαιδευτικής κοινότητας. Τέτοιου τύπου πρακτικές αφορούν στο σύνολο των καθηγητών/τριων και όχι μεμονωμένες ή ομαδοποιημένες περιπτώσεις. Θα πρέπει τέλος να τονίσουμε ότι για το σχεδιασμό συστημάτων διαχείρισης επικοινωνιακών και δημιουργικών συνθηκών εντός της σχολικής κοινότητας που θα δώσουν ιδέες για δημιουργικές παρεμβάσεις απαιτείται εξειδικευμένος χρόνος εργασίας και μέγιστο συναινετικό πλαίσιο υποστήριξης από το σύνολο του Σ.Δ. του κάθε σχολείου σε προοδευτική κατεύθυνση.

5. Εξωδιδασκτικές εργασίες εκπαιδευτικών

Από το σύνολο των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να κάνουμε μία αρχική ποσοτική διάκριση. Υπάρχουν τα σχολεία που έχουν μικρό αριθμό μαθητών και τα μεγαλύτερα συγκροτήματα που στεγάζουν πολλούς περισσότερους. Η αντιμετώπιση των εξωδιδασκτικών υποχρεώσεων σε κάθε τέτοιο σχολείο διαφέρει. Υπάρχουν σύλλογοι διδασκόντων με μικρό αριθμό μαθητών που δεν «επιβαρύνουν» την καθημερινότητα του εκπαιδευτικού που έχει αναλάβει ως υπεύθυνος τμήματος. Αντιθέτως, στην περίπτωση αυτή η ενασχόληση με την καθημερινότητα των μαθητών/τριων αποτελεί και έναν ακόμη πόλο παιδαγωγικών επιστημάτων. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με τα «μεγάλα σχολεία». Σε αυτά, όσοι εκπαιδευτικοί ασχολούνται ενεργά με τέτοιου τύπου ενασχολήσεις αναλώνουν μεγάλο μέρος της ενεργητικής τους απασχόλησης για να κανονικοποιήσουν ό,τι απαιτείται. Τα τελευταία χρόνια έχει καθιερωθεί μία σειρά εξωδιδασκτικών δραστηριοτήτων που κυριολεκτικά εξουθενώνει τους εκπαιδευτικούς. Ο στόχος όλων των παραπάνω είναι η άσκηση εξωτερικού ελέγχου από τις κεντρικές διευθύνσεις στα καθημερινά δεδομένα του σχολείου: από τις απουσίες και τους βαθμούς των μαθητών έως τις άδειες και τις πληρώσεις θέσεων των καθηγητών. Ένας τέτοιος ασφυκτικός έλεγχος επιβλήθηκε ταυτόχρονα με την αύξηση του ωραρίου και χωρίς καμία διαδικασία επιμόρφωσης σε όσους ανέλαβαν. Κάποιοι διευθυντές μάλιστα χαρακτηρίζουν αρνητικά όσους κατά τη γνώμη τους αδυνατούν να διεκπεραιώσουν όσα τους ανατέθηκαν και αναζητούν μέσω «γραμματειακών υποστηρίξεων» τις διευθετήσεις από άλλους καθηγητές. Στις περιπτώσεις των «μεγάλων» σχολείων θεωρούμε δίκαιο ο Σ.Δ. να ζητά απαλλαγή των εκπαιδευτικών από εξωδιδασκτικές ενασχολήσεις, ώστε ο/η εκπαιδευτικός να μπορεί να απασχολείται απερίσπαστος/η αποκλειστικά και ουσιαστικά με το διδακτικό του/της έργο. Σε κάθε περίπτωση τα σχολεία χρειάζεται να στελεχωθούν με την τοποθέτηση βοηθητικού και επιστημονικού προσωπικού σύμφωνα με τα αιτήματα της Ο.Λ.Μ.Ε..

6. Ενέργειες συλλόγου διδασκόντων για ενημέρωση γονέων

Η καθημερινότητα των δημόσιων σχολείων πέραν άλλων σημαντικών στοιχείων είναι προνομιακό πεδίο για την κατανόηση της εμπέδωσης των πολιτικών των μνημονίων τους νέους, γιατί επιτρέπει όχι μόνο την μελέτη των πολλαπλών κοινωνικών αντιφάσεων και της καταπίεσης που δέχεται η μαθητιώσα νεολαία σήμερα από την γενίκευση της φτώχειας, αλλά αποτελεί και κλείδα παρατήρησης για την οργάνωση της κοινωνικής αντίστασης και την αντίσταση απέναντι στην κοινωνική αλλοτρίωση. Ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας και συνεπώς και του μαθητικού πληθυσμού βρίσκεται σε ένα συνεχή αγώνα με τη φτώχεια. Αυτή την παρατήρηση δεν μπορούν να την ξεπεράσουν ούτε τα μαθητικά συσσίτια, ούτε μία σειρά λιγοστών μέτρων που πήρε η κυβέρνηση όπως οι δωρεάν μετακινήσεις ή η ενίσχυση των πρωτοβουλιών αλληλεγγύης από κρατικούς φορείς, αλλά η ενίσχυση ουσιαστικών μέτρων κοινωνικής πολιτικής που θα στηρίζουν τόσο τις οικογένειες όσο και τους μαθητές. Μέσα στο σχολείο βιώνουμε τη μετάβαση από το μακροφαινόμενο στην

καθημερινότητα και το μικροεπίπεδο. Για τους εκπαιδευτικούς κάποιες στιγμές η πίεση της καθημερινότητας των μαθητών μας που προσεγγίζουν τη «φτώχεια», την έλλειψη οράματος και την απουσία προοπτικής, είναι πιο ισχυρή από τις αποφάσεις των Eurogroups ή τις νομοθετικές – ρυθμιστικές κανονικοποιήσεις της κυβέρνησης.

Με βάση όλα τα παραπάνω καθήκον και στόχος των Σ.Δ. θα πρέπει να είναι να αναδείξουν μοντέλα και πρότυπα αντίστασης και στόχους υπέρβασης της σημερινής κατάστασης για το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας. Κύριο εργαλείο του προσανατολισμού μας θεωρούμε όχι μόνο τους ενεργούς καθηγητές των συλλόγων διδασκόντων αλλά το σύνολο του συλλόγου σε μία κατεύθυνση δημοκρατικής ενδυνάμωσης των μελών του. Μεγάλη σημασία στα παραπάνω έχει η διαμόρφωση κοινωνικών συμμαχιών με διάφορα τμήματα της κοινωνίας, του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων, τις τοπικές κοινωνίες και τέλος τους ίδιους τους μαθητές. Σκοπός όσων ακολουθούν είναι να προταθούν συμμαχίες ώστε να υπάρχει αντιπαράθεση στην νεοφιλελεύθερη λαίλαπα και σε όσους την υποστηρίζουν.

7. Ανοιχτό σχολείο στην κοινωνία – Δραστηριότητες Σ.Δ. - Η σύνδεση με τις τοπικές Ε.Λ.Μ.Ε.

Σε παλαιότερη Έκθεση των πορισμάτων για το διάλογο που διοργάνωσε Υπουργείο, αναφέρεται ο όρος «αυτονομία». Όταν η έκθεση κάνει αναφορά σε «αυτονομία» στοχεύει σε ωραιοποιήσεις και σε εξαγορά της συναίνεσης της κοινής γνώμης, γιατί με αυτό τον τρόπο γίνεται το πέρασμα στο διαφοροποιημένο σχολείο της περιφέρειας που καταλήγει στο πολυδιασπασμένο, φθηνό και ευέλικτο σχολείο της αγοράς και στην αποδοχή της δημόσιας υποχρηματοδότησης, ενώ την ίδια στιγμή το σχολείο αναγκάζεται να αναζητά και να εξασφαλίζει πόρους τόσο από εξωτερικές όσο και από εσωτερικές πηγές.

Ο Σ. Δ. είναι το κύτταρο του σωματείου (Ε.Λ.Μ.Ε.). Χωρίς τους συλλόγους σε δράση, σωματείο ουσιαστικά δεν υφίσταται. Αλλά και ο Σύλλογος χωρίς αναφορά και σύνδεση με το σωματείο πολύ εύκολα μπορεί να μετεξελιχθεί σ' ένα απλό γραφειοκρατικό γρανάζι της διοίκησης. Οι σύλλογοι χωρίς σύνδεση με το σωματείο ζητούν να προσγειωθεί ο εκπαιδευτικός στην ευθυνοφοβία κάποιου διευθυντή που δεν τον εμπιστεύεται και «επικοινωνεί» μαζί του μέσω της απειλής της αξιολόγησης που έρχεται. Ζητούν να προσγειωθεί στη νοοτροπία κάποιων συναδέλφων που περιμένουν να του φορτώσουν ιεραρχικά ό,τι κάποιος άλλος παλιότερα φόρτωναν σ' αυτούς. Είναι σύλλογοι που έχουν χάσει την όσμωση με το σωματείο. Έχουν ξεχάσει το αίτημα να είναι ο Σ.Δ. κυρίαρχο όργανο στη διοίκηση του σχολείου. Έχουν χάσει την επαφή με τους αγώνες των εκπαιδευτικών για δημόσιο σχολείο που «χωράει» όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από φύλο, καταγωγή, θρήσκευμα, κοινωνική τάξη, εθνικότητα και φυσική κατάσταση. Ο Σύλλογος χρειάζεται να συνεδριάζει τακτικά, να ενημερώνεται και να αποφασίζει για όλα τα μικρά και τα μεγάλα θέματα που αφορούν το σχολείο. Έτσι ακυρώνει την αυταρχικότητα ή την ευθυνοφοβία του όποιου διευθυντή και αποκλείει τη δυνατότητα για μονοπρόσωπες αποφάσεις. Είναι αδύνατον ένας σύλλογος να ανατρέψει την εκάστοτε κυβερνητική πολιτική για το σχολείο και για τους εργαζόμενους σ' αυτό.

Ως προς τις αρμοδιότητες ο Σ.Δ. είναι το πλέον κατάλληλο όργανο για τη διαμόρφωση και την αναπροσαρμογή του ωρολογίου προγράμματος, για λήψη αποφάσεων ως προς τον αριθμό των τμημάτων και τη ζωή του σχολείου. Οι διαμόρφωση των τμημάτων στη σχολική μονάδα πρέπει να γίνεται με βάση τις αποφάσεις των συνδικαλιστικών του οργάνων και η κατανομή των μαθημάτων στους εκπαιδευτικούς πρέπει να προκύπτει με βάση τη συνεργασία των εκπαιδευτικών του συλλόγου. Ο Σ.Δ. πρέπει να αντιπαλεύει ενιαία τις μονομερείς και αυθαίρετες ενέργειες, που παρατείνουν το ωράριο εργασίας των εκπαιδευτικών και γενικά κάθε παραβίαση των δικαιωμάτων τους. Οι προσπάθειες παραβίασης του ωραρίου του εκπαιδευτικού και οι αυταρχικές αναθέσεις από την μεριά της διεύθυνσης πρέπει να αντιμετωπίζονται αποφασιστικά και ενιαία από το Σ.Δ.. Οι συνεδριάσεις του συλλόγου πρέπει πραγματοποιούνται μέσα στο ωράριο

λειτουργίας του σχολείου και σε καμιά περίπτωση σε μέρες απεργίας, ή γενικότερα, κινητοποιήσεων.

Ο Σ.Δ. μπορεί και οφείλει:

- να προστατεύει τα δικαιώματα των συναδέλφων απέναντι στις αυθαιρεσίες της διοίκησης και να δίνει λύσεις και διεξόδους στον απίστευτο κυκεώνα που ταλανίζει και φτωχαίνει τη ζωή μας,
- να στέκεται δίπλα και να βοηθά τους αδύναμους μαθητές, να σκύβει πάνω στα παιδιά των «τελευταίων θρανίων», να αφουγκράζεται τις ανάγκες τους, να ψάχνει τρόπους για να μάθουν γράμματα,
- να αντιστέκεται στο επελαύνον «σχολείο της αγοράς», στους χορηγούς που εισρέουν στα σχολεία με το πρόσχημα ότι καλύπτουν «τρύπες» που αφήνει ακάλυπτες το κράτος,
- να προτείνει σε μαθητές και γονείς – κόντρα στις ιδεολογίες του ωχαδερφισμού, του ανταγωνισμού, των στείρων γνώσεων και των παρελκυστικών «εφοδίων» – την αλληλεγγύη, τη συλλογικότητα, τη διεκδίκηση, την πολύπλευρη ουσιαστική γνώση, τον πολιτισμό, το σεβασμό στον άνθρωπο με τις ανάγκες και με τα δικαιώματά του, τη ζωή.

8. Περιεχόμενο Εκπαίδευσης – Σχέση Γενικής - Τεχνικής εκπαίδευσης

Για να εξετάσουμε την διδακτική που ασκούμε σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο ξεκινάμε από μία απλή διαπίστωση: κάθε εκπαιδευτικό ή παιδαγωγικό σύστημα στοχάζεται τον εαυτό του στο πλαίσιο του ειδικού παιδαγωγικού του αντικειμένου και των θεωρητικών ή πρακτικών αποτελεσμάτων του. Σε αυτό το σημείο θα διακρίνουμε τα μοντέλα της γνώσης που προτείνονται από τους δύο τύπους Λυκείου. Το βάρος πέφτει στην ανάδειξη του μοντέλου γνώσης που προσεγγίζει ένας μαθητής στο Τεχνικό Λύκειο, δεδομένου ότι το Γενικό προσεταιρίζεται μέσω των κατευθύνσεων του τα γνωστά Ακαδημαϊκά πρότυπα. Οι μαθητές/τριες των Επαγγελματικών Σχολείων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δομούν τη σχολική γνώση σε αυτό το πλαίσιο και όσα νοούν ή επεξεργάζονται συγκροτούν ύπαρξη, υπόσταση και εφαρμογή εντός του προσίδιου τρόπου οργάνωσης αυτής της γνώσης. Ένας μαθητής ή μία μαθήτρια που συμμετέχει πνευματικά, ψυχικά και σωματικά για τη δόμηση αυτής της σχολικής τεχνικής γνώσης, την αντιλαμβάνεται τελικά μέσω των εργαστηρίων ως εφαρμογή. Οι κύκλοι ανάπτυξης του «τεχνικού» τύπου γνώσης δημιουργούν ψυχικές ή σωματικές αντιθέσεις και συγκρούσεις οι οποίες εγγράφονται σε πρωτογενές επίπεδο γύρω από την νόηση και την αντίληψη για όλη τη ζωή των μαθητευόμενων, και ενσωματώνουν ψυχοδυναμικές μετατοπίσεις εντός των ψυχικών και συναισθηματικών τοπίων τους. Η παιδαγωγική ευθύνη των εκπαιδευτικών που εργάζονται στα ΕΠΑ.Λ. εδράζεται και στο γεγονός ότι προσπαθούν να συγκεράσουν αυτές τις αντιθέσεις γύρω από τις προς κατάκτηση δεξιότητες και να αναδείξουν τους τρόπους των θετικών ενεργημάτων διδασκαλίας και εκπαίδευσης.

9. Προγράμματα σπουδών - Επιμόρφωση συλλόγου διδασκόντων – Ενδοσχολική Επιμόρφωση

Η υψηλή συμμετοχή στις κατά καιρούς επιλεκτικές επιμορφώσεις που είχε οργανώσει το Υπουργείο για διάφορα θέματα (Τεχνική Εκπαίδευση, Νέες Τεχνολογίες 1^{ου} και 2^{ου} επιπέδου Ερευνητικές Εργασίες κ.λπ.) πέρα από προσωπικές φιλοδοξίες, αντανάκλα τη στατικότητα των επιμορφωτικών διαδικασιών στο χώρο της εκπαίδευσης και την αγωνία του εκπαιδευτικού για ανανέωση των μεθοδολογικών του εργαλείων σχετικά με τα σχολικά προγράμματα σπουδών. Η επιλογή χιλιάδων εκπαιδευτικών για μεταπτυχιακούς κύκλους σπουδών επηρεάζεται επίσης και από την έλλειψη επιμορφωτικών διαδικασιών. Συνολικότερα η στρατηγική σημασία των επιμορφώσεων επηρεάζεται από:

- 1] το θεσμικό πλαίσιο που συνεχώς αλλάζει,
- 2] τις συνθήκες εργασίας που αλλάζουν,
- 3] την ένταση και την έκταση των κοινωνικών, οικονομικών, τεχνολογικών πολιτισμικών αλλαγών που αντανακλώνται στο σχολείο και επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία,

4] από τις τρέχουσες μνημονιακές επιλογές και πολιτικές.

Σύμφωνα και με τις επίσημες αποφάσεις των συνδικαλιστικών οργάνων η κατάρτιση των εκπαιδευτικών δεν θα πρέπει να τερματίζεται με την ολοκλήρωση της αρχικής τους εκπαίδευσης. Επιβάλλεται να συνεχίζεται μέσα από ποικίλες μορφές επιμόρφωσης και με την ατομική προσπάθεια του κάθε εκπαιδευτικού. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θα πρέπει να εξασφαλίζει στέρεη επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση για το σύνολο των εκπαιδευτικών. Το σύστημα εκπαίδευσης και επανεκπαίδευσης του διδακτικού προσωπικού είναι ανάγκη να είναι ευέλικτο και να επιτρέπει πολλαπλούς συνδυασμούς της επιστημονικής με την ψυχοπαιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση. Με αυτό τον τρόπο η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θα μετατραπεί σε μοχλό υποστήριξης και αποτελεσματικής προώθησης εκπαιδευτικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων.

10. Επίλογος - Προτάσεις αντίστασης

Στόχος της συγκεκριμένης ομάδας ήταν να εξετάσει με ποιο τρόπο η ανάλυση της συγκυρίας και οι διαπιστώσεις των συμπερασμάτων που προέκυψαν από την εμπειρία μας τα προηγούμενα χρόνια με την επιβολή των μνημονίων, θα διαμορφώσουν άξονες προοδευτικής παρέμβασης μέσα στους Σ.Δ.. Δευτερεύων στόχος ήταν να αξιοποιηθούν τα όποια αποτελέσματα της έρευνας στην κατεύθυνση της διεύρυνσης της δημοκρατικής φυσιογνωμίας των συλλόγων. Επίσης, στόχος μας είναι, να εμπλουτίσουμε, μέσω της κριτικής αποτίμησης, τα πορίσματα και τις γενικότερες κατευθύνσεις προσανατολισμού για ένα βασικό για την εκπαίδευση δημοκρατικό εργαλείο, όπως είναι οι Σ.Δ..

Οι μαθητές μας, είτε σαν μελλοντικοί υποαπασχολούμενοι, είτε ως άνεργοι, αντιμετωπίζουν άμεσα τις νεοφιλελεύθερες επιλογές που αφορούν κυρίως την δομή του κόσμου της εργασίας και το σύνολο του εργατικού δυναμικού. Οι νέοι που σήμερα εισέρχονται στην αγορά εργασίας έχουν να αντιμετωπίσουν μια ήδη διαβρωμένη πυραμίδα παραγωγής με αντικείμενο το σχετικό βάρος των ηλικιακών ομάδων στην κορυφή. Η σμίκρυνση του ενεργού εργατικού δυναμικού μειώνει τον κοινωνικό διεκδικητισμό και επιταχύνεται. Η αύξηση της μακροζωίας, οι δείκτες εξάρτησης των ηλικιωμένων, η μείωση της γονιμότητας, είναι φαινόμενα που δεν εξελίσσονται βαθμιαία αλλά με άλματα στις σημερινές κοινωνίες. Η υπογεννητικότητα επηρεάζει και την εκπαίδευση (μείωση νέων θέσεων εργασίας) και η γήρανση του εκπαιδευτικού προσωπικού επιβαρύνει το παρεχόμενο εκπαιδευτικό έργο και τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Η πολιτεία θα πρέπει να επεξεργαστεί και να στοχεύσει σε στόχους στρατηγικής σημασίας, που αφορούν:

1. Την αντιστροφή των δημογραφικών τάσεων.
2. Την ενίσχυση των θέσεων εργασίας.
3. Τη στήριξη των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

Τα μνημονιακά μέτρα που εφαρμόζονται σήμερα στην Ελλάδα σε όλες τις παραλλαγές των μνημονίων είναι πρόγευση του “σεληνιακού τοπίου” που έπεται σε όλη την Ευρώπη. Οι Σ.Δ. θα πρέπει με την κοινωνική τους δράση και με τις θέσεις τους να τονίσουν ότι όσα μέτρα έχουν παρθεί μέχρι τώρα απ’ όλες τις διαδοχικές κυβερνήσεις των μνημονίων, δεν αντιμετωπίζουν τα προβλήματα αλλά τα επιδεινώνουν. Στην Ελλάδα συγκεκριμένα, η ύφεση και η ανεργία που έχουν προκληθεί από τα μνημόνια είναι οι βασικές αιτίες εκτροχιασμού του ασφαλιστικού συστήματος και των κοινωνικών παροχών. Είναι καθήκον όχι μόνο των Ελληνικών αλλά και των Ευρωπαϊκών συνδικάτων, των μαχόμενων καθηγητών και καθηγητριών σε όλες τις χώρες, να αντιστρέψουν αυτό το καθεστώς και να προτείνουν συγκεκριμένα μέτρα αντιμετώπισης: από τη φορολόγηση του πλούτου και των κεφαλαίων που βρίσκονται «παρκαρισμένα» σε φορολογικούς παραδείσους, έως την υπεράσπιση των εκατομμυρίων υποψήφιων φτωχών. Η διεκδίκηση αυτών των αιτημάτων θα πρέπει να αντικαταστήσει τη δυσαρέσκεια, την απελπισία και την παθητικότητα. Βασικός στόχος μας θα πρέπει να είναι να αναδειχτεί εκ νέου η αντιμετώπιση της εκπαίδευσης ως πνευματικού δημόσιου αγαθού που διαμορφώνει καθολικά την προσωπικότητα των νέων.